

Poklon Tonetu Škarji in njegovi besedi

Izbrana dela Toneta Škarje na enem mestu odražajo njegovo razmišljanje, duha, misli, čustvene reakcije, ostrino in strast

Katja Petrovec

V zadnjih desetletjih ni bilo osebe, ki bi tako zapolnila slovenski **alpinistični** prostor s svojo karizmo, dominantnostjo, kolektivnim delovanjem in mislijo kot prav **Tone Škarja**. Bil je **alpinist**, gorski reševalec in vodnik, pisatelj in fotograf, poleg **Aleša Kunaverja** glavni tvorec slovenske himalajske zgodbe in potemtakem tisti, ki je do obisti poznal delovanje in ustroj največjih in najuspešnejših slovenskih odprav v visoka gorstva. Dobro je znal z močno željo in voljo, tovarštvom, hrepenenjem, vznesenostjo in tudi egoizmom prepojene **alpiniste** držati skupaj, a na drugi strani je bolj kot kdor koli drug poznal vso birokracijo, ki je potrebna, da se neka odprava v Himalajo realizira. Vedel je, kako delujeta gospodarstvo in politika, ki delita nujno potrebna sredstva za **alpinizem**, ki vedno ostane nekje na repu ob delitvi finančne pogače. S svojim javnim delovanjem in svetovljanstvom je razumel, kako družba deluje in kakšne so njene zakonitosti. Morda ravno zato ni skrival svojih misli, prepričan in načel ter jih je vedno, podprte z argumenti, upal javno izreči in napisati, nikoli brez svojega podpisa. Težko mu je kdo pariral in verjetno mu še dolgo ne bo. V svojem življenju je napisal več knjig, tudi avtobiografijo, vse življenje je pisal članke v različnih planinskih in **alpinističnih** publikacijah ter javnih občilih, kot so Delo, Večer, Tedenska tribuna, Primorske novice in drugi, izognil pa se ni niti komentiranju na internetnih portalih, kadar je začutil, da je to potrebno.

Knjiga **Iskri se beseda**, pod katero se je podpiral **Žarko Rovšček**, je tako poklon Tonetu Škarji in njegovi besedi. Gre za zbrana in izbrana dela človeka, ki vsega, kar je dajal »nekoristnemu svetu« in kar je ta dajal njemu, ni jemal le zase, ampak je vse do delil tudi z drugimi, je v spremni besedi zapisal avtor knjige.

Pisec, ki je zorel

Ta je razdeljena na dva dela, v prvem je Rovšček strnil Škarjev poklicni in **alpinistični** del življenja, medtem ko so v drugem delu zbrana njegova izbrana dela. »Zapuščina Toneta Škarje je res velika in bil je velik izziv, kako jo spraviti v neki okvir ter kako predstaviti njegovo misel in način pisanja,« je dejal.

Dela se je lotil po virih objav in tematikah, in sicer takih, ki čim boljše predstavljajo Škarjevega duha, razmišljanje, čustvene reakcije, ostrino in tudi strast. **Škarja** namreč v svojem pisanju vseskozi izraža tudi sebe, svoje misli in misli **alpinista**. Veliko razpravlja o financiranju odprav, ne nazadnje se je vse svoje življenje grebel za denar za odprave. Ni pa se izognil niti kritiki na račun splošnega stanja v **alpinizmu** in **PZS**. V knjigi so obdelani prav vsi članki, ki jih je objavil, ne pa tudi knjižna dela, saj so ta enostavno dostopna, medtem ko so članki razpršeni po različnih medijih. Pisati je začel za **Planinski vestnik**, kjer je leta 1959 objavil svoj prvi članek, leta 2019, eno leto pred svojo smrtjo, pa tudi zadnjega s pomenljivim naslovom Kaj reči na koncu. Namenil ga je pokojnemu **Davu Karničarju**, v katerem se sprašuje, ali je res

vse naše, ali smo res sami kreatorji svojih uspehov, medtem ko le neuspehe in nesreče pripisujemo usodi? Kot pisec je Tone **Škarja** iz leta v leto zorel in po odpravah na Everest in Kangbačen se je njegovo pisateljsko delo razširilo tudi na druge medije. Medtem ko so prvi članki opisni in **alpinistični**, so se s širjenjem njegove zornega kota spremenile tudi tematike in vse bolj je začel pisati tudi o družbenih vprašanjih in narovarstvu.

»Ob najinih srečanjih ni pogovor nikoli potekal le o gorah in **alpinizmu**, ampak o vsem drugem in predvsem o svetovni literaturi,« se spominja **Žarko Rovšček**.

18 odprav

Če bi pogledali gesla, ki se najpogosteje nanašajo nanj, so to odprava, Himalaja, Kangčendzenga, Everest, **PZS**. »To ga je tudi opredeljevalo, to je bil njegov smisel življenja,« je dodal Rovšček.

Škarja je sodeloval na 18 odpravah, petkrat kot član in 13-krat kot njihov vodja. Med njimi ima posebno mesto tista na Everest leta 1979, ko sta **Nejc Zaplotnik** in **Andrej Štremfelj** kot prva Slovenca dosegla najvišjo točko sveta. Ta odprava še vedno velja za največji organizacijsko-logistični zalogaj v zgodovini slovenskega himalajizma. Zahvalo za organizacijo in vso hvaležnost mu je Zaplotnik izrazil tako, da mu je z vrha prinesel kamen, ki je imel veliko simbolno vrednost. Ni samo simboliziral vrha piramide in cilja, Everest je bil zadnje kolektivno delovanje za neki vrh, kjer

so vsi **alpinisti** delali za skupni cilj, je takrat poudaril Škarja. S kronologijo priprav in dogajanja na gori predstavlja tudi vrh mogočne piramide slovenskih dosežkov v Himalaji. Od trenutka prevzema odgovornosti za odpravo je na vodjō pritiskalo neznanško breme odgovornosti.

Nato je leta 1985 sledila še odprava na Jalung Kang v pogorju Kangčendzenge, ki jo je prav tako vodil. Pod eno od fotografij v knjigi je mogoče razbrati, da je Škarja že takrat čutil, da odprave ni več mogoče organizirati na enak način kot tiste na Everest. »Vsekakor so bili fantje tehnično naši najboljši **alpinisti** tistega časa. Ekipe, moštva in solidarnosti z odprave Everest 1979 pa ni bilo mogoče več sestaviti.«

Pozneje je izšla tudi njegova knjiga Jalung Kang, njegovo najbolj poglobljeno in razmišljujoče delo.

Skupnost in altruizem

Prispevek, ki ga je dal Tone Škarja skupnosti, je velik. »Danes je tega vse manj z vsakim dnem, individualizma pa vse več. To se opaža povsod, tudi v planinski organizaciji, **planinskih društvih** in na splošno v življenju. Vse manj je naporov ljudi, da bi kaj skupnega ustvarili, da bi bil lahko uspeh večji. Tekmovalnost se kali že v osnovni šoli, kjer otrok ne učijo, da si pomagajo med sabo, in to rezultira v celotni družbi, tudi v **alpinizmu**,« je dejal Rovšček.

Toda Škarja si je nasprotno od množic prizadeval za skupno in skupnost. Kot navaja Žarko Rovšček, je bil izjemno delaven, vso njegovo prizadevanje za razvoj **alpinizma** in odpravarstva pa je zahtevalo veliko njegove energije in zbiranja sredstev. Če je bil tudi vodja odprave, še toliko več. Nalog in opravil je bilo nešteto, v tem neromantičnem delu **alpinizma** se je nenehno boril za denar, ne samo za odprave, ki jim je bil vodja, ampak tudi za druge odprave.

»Pri tem pride do izraza njegov altruizem, za nekoga, za kolektiv, za kolektivni cilj. Bil je načelnik komisije za odprave v tuja gorstva, ki je imela v načrtu veliko takih kolektivnih ciljev, in on je zastavil vse svoje sile, da se je te cilje uresničevalo. Včasih je pri rezanju pogače, ko je kdo dobil manj

od drugega, prišlo tudi do nesporazumov in so padale ostre besede,« je povedal Rovšček.

Spopad mnenj in ljudi na **alpinistični** sceni je bil včasih precej vroč in poln obtožb. Škarjeva izjava, ki jo je nekoč podal in v kateri je poudaril, da je v vseh letih svojega organizacijskega dela na področju **alpinizma**, GRS in odprav vsa sredstva zbiral in uporabljal izključno za akcije, potrjuje predvsem njegovo delovanje za skupnost: »Nikoli (!) nisem imel nobenega osebnega sponzorja, nikoli (!) nisem vzel nobenega denarja zase, nikoli (!) nisem vzel ali dobil nobene provizije, nikoli (!) nobene podkupnine. Na vseh odpravah sem dobrote delil s člani, večino tegob pa pobral sam. Denar je bil zame vedno samo sredstvo za izpeljavo podjetja. Nikoli nisem niti bežno pomislil, kaj bi šop bankovcev utegnil pomeniti meni osebno.« Obžaloval je, da mora dati to izjavo, ob tem ga je tolažila le misel, da je na kakem drugem področju manj brezhiben.

Žarko Rovšček in Tone Škarja sta se osebno poznala in pri nastajanju knjige do Tonetove smrti tudi sodelovala. Včasih sta si izmenjala tudi po deset ali petnajst mejlov na dan, se spominja Rovšček.

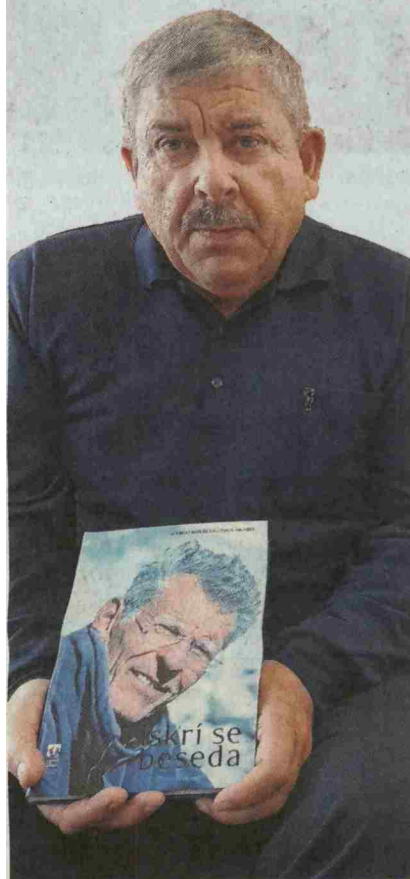
Toda njegov odnos do Toneta Škarje je enak odnosu, ki ga goji do **alpinizma** in planinstva nasploh in je bil skupen obema. »V gore moraš biti zagledan, zatrapan,« kratko odvrne, »ker to ni več le hoja v gore, ta je posledica. Pri vseh se vse začne z ljubeznijo do gora, a na koncu se eni vprežejo v organizacijski stroj, delujejo v **planinskih društvih**, drugi pa hodijo zase in uživajo. Ljudje smo različni, ali boš več naredil za skupno ali zase. To je življenjska opredelitev.« Žarko Rovšček že pol stoletja aktivno deluje v tolminskem **planinskem društvu** in je 24 let glavni urednik društvenega glasila Krpelj, napisal je tudi knjige o enem najbolj izpostavljenih primorskih rodoljubov, tigrovcu, publicistu in gorniku Zorku Jelinčiču ter tolminskem zdravniku na več himalajskih odpravah Jožetu Andlovicu. ■

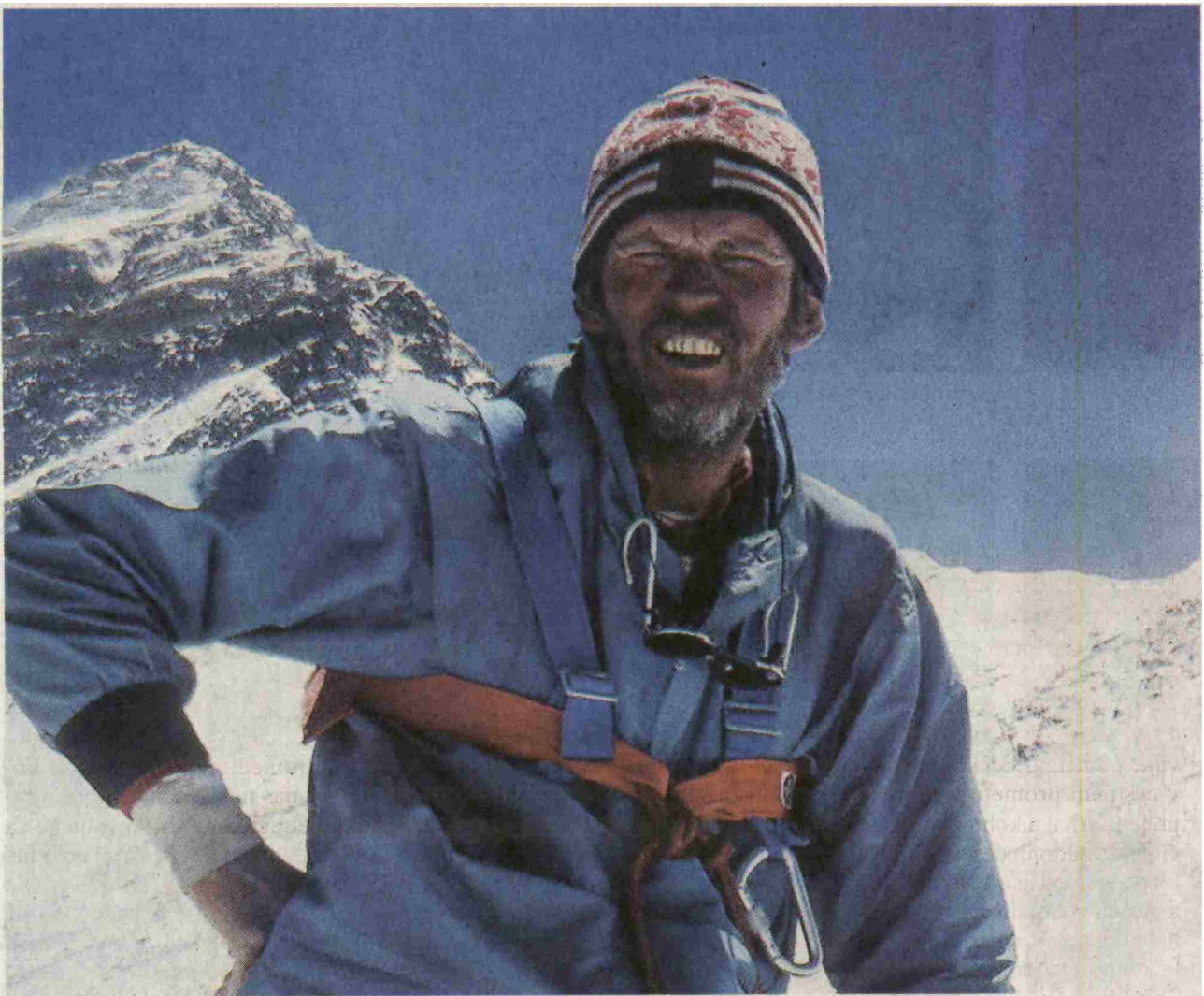
Tone Škarja: »Na vseh odpravah sem dobrote delil s člani, večino tegob

pa pobral sam. Denar je bil zame vedno samo sredstvo za izpeljavo podjetja. Nikoli nisem niti bežno pomislil, kaj bi šop bankovcev utegnil pomeniti meni osebno.«

Žarko Rovšček

na predstavitvi knjige na knjižnem sejmu v Ljubljani. Knjiga je poklon Tonetu Škarji in njegovi besedi, je dejal njen avtor. / Foto: Katja Petrovec

Tone Škarja na zahodni rami Everesta leta 1979, zadaj je vrh najvišje gore sveta. Ta odprava še vedno velja za največji organizacijsko-logistični zalogaj v zgodovini slovenskega himalajizma. / Foto: arhiv Toneta Škarje